

Péntek Imre

## Újabb évtizedek felé

20 éves a Pannon Tükör

Azt mondják, húsz év egy folyóirat életében – már felnőttkornak számít. Füzi László, a *Forrás* főszerkesztője mondja egy interjúban:” Húsz-huszonöt éven át teremődik meg az arculata egy folyóiratnak.” Nagyon remélem, a miénk már megteremtődött. Úgy látszik, az alapítás 1995-ös dátuma szerencsésnek bizonyult. (Megjegyzem, a *Parnasszus* és a *Hévíz* is ebben az évben indult, s mindkettő egyértelműen jó pozíciónak örvend.) Annak idején, többszöri nekifutással vettük a gátat. Végül Pék Pál tárgyalásai sikerre vezettek, s az a bizonyos próbaszám, Nagykanizsán, 1995. december 16-án megjelent. Az alapvető koncepciót többszörösen megtárgyaltuk, a klasszikus szerepvállalás lebegett a szemünk előtt. Ennek jegyében kezdődött a munka.

Igaz volt az országos érdeklődésre való törekvés – a regionális és helyi értékek felmutatása mellett. Igaz az, ha tehetséges zalai szerző jelentkezik, akkor lehetőleg a következő lapszámában helyet adunk neki. És igaz annak bizonyítása, a Pannon végeken van igényes szellemi élet, kulturális teljesítmény és ennek meghatározó tükrö – folyóiratunk. Ezt a szerepet vállaljuk, továbbvisszük, kiteljesítjük. Talán az indulás idején több volt az illúzió, a remény, nagyobb az odafigyelés – ezt tükrözi az első számban megjelent hitvallászerű proklamáció, – melyet akkor több város és a megye vezetői írtak alá –, de ezek a lelkes pillanatok elmúltak, s mára a két megyei jogú város maradt meg támogatónak. Végigtekintve a 2003-ig terjedő időszakot, végül is a lap jól teljesített. Változatos témák, igényes szerzők, izgalmas írások vonják magukra a figyelmet. Kár, hogy ezt a felfelé törekvő ívet megtörte a Pék Pál ellen indított rágalomhadjárat, perek sorozata, s az ezt követő események nehezen begyógyuló sebet ütöttek a zalai irodalmi életben. Persze, lehet kifogásokat is említeni: a helyi szerzők túlzó szerepeltetése, a Kanizsa-centrikusság, a muravidéki magyarság iránt tanúsított csekély figyelem. Ám ezekre van magyarázat, a helyi nyomás, melyet Pék Pál – szinte egyedül – nehezen tudott kivédeni. De a *Pannon Tükör* ezen időszaka mégis sikeresnek

tekinthető, helyet és szerepet talált magának a lap a régióban, s tágabb körben is. Igaz, 2003-ra elfogytak a tartalékok, a lap beszűkült, egyetlenül jelent meg. S az évi számok is négyre csökkentek.

De már ennek is 12 éve. Ekkor történt, hogy új stábbal vágtunk neki a további lapszerkesztésnek.

A folytonosság és megújulás jegyében. Ennek része volt, hogy a szerkesztőség Zalaegerszegre került, ahol megkapta az átszerveződéshez szükséges anyagi és egyéb segítséget. (Helyiség, felszerelés, infrastruktúra.)

Szerkesztői beköszöntőmben annak adtam hangot, hogy az átalakulás minden eddig elért értéket megtart, s fontos a hierarchia az irodalomban is. Az értékek tisztelete, a rang és teljesítmény figyelembe vétele nélkül nehéz az országos szerzői kört, szakmát megszólítani.

Úgy gondolom, az ott elhangzó ígéreteket – jelentős mértékben – valóra váltottuk. Stabilizáltuk a lap anyagi helyzetét, visszatértünk az évi 6 szám megjelentetésére. S némi bizonytalanság után, a szerkesztői gárda is kialakult. S ebben helyet kapott Bence Lajos is, mint „külhoni”, lendvai-muravidéki mindenes munkatárs. Külön örömmel töltött el, hogy Pék Pál is szerepet talált az új felállásában, kedvvel válogatott és küldött anyagokat a szerkesztőségnek.

Nem történhetett meg volna ez, ha az anyagi háttér nincs biztosítva. Elégedetten észleltük, hogy a lap fenntartásában konszenzus jött létre, a megye és a két megyei jogú város vezetői között. És ez a konszenzus hosszú távúnak és tartalmasnak – nem csak látszott, annak is bizonyult.

Mindig számíthattunk a szerkesztőbizottság és elnöke, Vajda László segítségére, ha baj volt. Ha nehézségek elé kerültünk. Köszönettel tartozunk neki.

A zalai kulturális fórum e „védernyő” nélkül aligha működött volna sikeresen. Szerencsére utódját is megtaláltuk Balogh László, a kanizsai Batthyány Gimnázium igazgatójának személyében.

Az anyagiakról még annyit: a Nemzeti Kulturális Alap kezdettől fogva támogatott bennünket kb. egy

millióval. Ami az itt folyó szakmai munka elismerését jelentette.

Nagyjából ez volt a helyzet 2003-ban és az azt követő években. Számunkra nem volt más feladat, mint a lapszámokra koncentrálni, s azt a néhány könyvet menedzselni, amelyek ekkoriban érdekkörünkbe kerültek. Mátyus Aliz és Kabdebó Tamás novellái, Major-Zala Lajos, Kardos Ferenc, Bence Lajos, Péntek Imre versei, Szemes Péter tanulmányai, kritikái.

Aztán jöttek a nem várt változások, úgy 2010 körül.

Számunkra a legkellemetlenebb volt a megyei támogatás megszűnése. Természetesen megértjük a funkcióváltást, ám nehezen értelmezhető, hogy a megye – és a Muravidék – térségét felvállaló lap a megyétől a jövőben nem jut támogatáshoz. Igaz, némi céltámogatást kaptunk néhány kötetre, de a korábbi milliókhoz ez aligha hasonlítható. Kis közjáték: az egyesületi kiadású lapunk mindig irigyelte azokat a kiadványokat, amelyek a város vagy megye égíse alatt jelentetek meg. Az „intézményesülés”, a biztonság, a stabilitás jellemezte az ő helyzetüket. A mi kis egyesületünk és tevékenysége rendkívül törekenynek, sérülékenynek tűnt a jelen bizonytalanságai közepette. Ám a változások váratlanul minket igazoltak, az egyesületi formát: a városi és megyei kiadású folyóiratok tekintettek jelentős tortúra elé, élték át a sehova nem tartozás – átmenetileg – kellemetlen élményét, amíg fenntartóra nem akadtak. Közben még egy nem kis horderejű változás: újabb szereplő jelent meg központi támogatók körében, az MMA. Kezdetben nem kis ellenállással, ellenérzéssel fogadta a kulturális élet egy része felbukkanását, átmenetinek tekintve működését. Ám az utóbbi évek bebizonyították, az MMA képes kiegészíteni a jelenlegi támogatásokat, tudja ösztönözni, befolyásolni a sokszínű kulturális élet szereplőit. Ennek a felmérése, kitapasztalása is jelentős energiát igényelt szerkesztőségünkől. Mára már ezen túl vagyunk, az MMA pályázatai jelentős részét képezik költségvetésünknek.

Ám a teher fő súlyát Zalaegerszeg városa vállalta magára. Ezért csak elismerés és köszönet jár neki, nélküle nem lenne Pannon Tükör ezen a tájon. Önzetlen, az idei évben megnövelt támogatása teszi lehetővé, hogy évről-évre kiegyesítsük az általa megítélt, lapra fordítható összeget. S nem kis elégtétellel nyugtáztuk, valami fönt is megváltozott: az utóbbi években sikerült „kitörnünk” az 1 milliós kvótából, ma már 2-3 milliós támogatási összegeket pályázhatunk össze az NKA-as folyóirat -kollégiumtól. Az évi nyolc –kilenc millió Ft

az, amivel jelenleg gazdálkodunk, s ami többé-kevésbé elegendőnek bizonyul a fennmaradáshoz.

2009-ben némileg átalakítottuk a kiadó írószervezetet. Szerintem az új név előnyösebb, s jobban kifejezi törekvéseinket. Ha másra nem, a történelmi Zala megyére, a Muravidékre gondoljunk, amelyhez ma is eltéphetetlen szálak fűznek. Pannónia pedig olyan virtuális (szellemi) térség, amely átnyúlik az országhatárokon, s a kulturális integrációnak kikezdehetetlen és hiteles történelmi foglalata és szimbóluma.

Több cikkben is hosszabban értekeztem a folyóirat struktúra szerepéről, csak megerősíteni tudom: ez a folyóirat-műhely rendszer, ami a rendszerváltás után kialakult, s aminek során főként a vidék zárkózott fel (a centrumhoz) – nagy értéke kulturális életüknek. A minőségi kultúra képvisellete, közvetítése, elfogadtatása – lett légyen szó irodalomról, képzőművészetről, színházról, vagy más „testvérműzsáról” – folyóiratok működése nélkül elképzelhetetlen. A folyóirat szellemi köre, a meghatározó pontokat érintő kisugárzása, vonzása, kapcsolatteremtő ereje – mindig is középpontja lesz a vidéki értelmiségi életnek. Ahogy egy filozófus barátunk, szerzőnk fogalmazott „az aranymosó értelmiségnek”. A kultúratertető, a kultúrát pártoló rétegeknek. Annak a „kulturális diskurzusnak” – mely a jelentés megközelítéséről és az értelemadásról szól – szintén az ő fogalmazása – folyonia kell, a minőség felmutatása és megtartása érdekében.

S távol a centrumtól, mi lenne ennél fontosabb? Azt a bizonyos „országos érdeklődést” csakis akkor tudjuk felkelteni, ha a minőség, a teljesítmény, az eredetiség jegyében szerkesztjük lapunkat.

A lap elkészítésének szerves része a laptervezés, és a nyomdai kivitel. Ezen a téren is folyt a keresés, amíg megtaláltuk a megoldást, s végül Horváth Zoltán festőművészt bíztuk meg a dizájn, a stílus, a forma kitalálásával. Igaz, ő is sokáig keresett és – talált. Ma a Pannon Tükör az ő elképzelései alapján készül, s nyugodtan mondhatjuk: az ország egyik legszebb folyóirata. (Mások is mondják, nem csak mi.) Mind a belső laptükör, mind a címlapok – igényességükkel tűnnek ki. S látszik, hogy képzőművész az alkotója, akinek finom kis tipográfiai - formai játéka teszik elevenné az oldalakat. S a nyomdákkal is szerencsénk volt. A zalaegerszegi nyomdák – a Gura Nyomda, a Gócsaj Nyomda kezdettől – méltó partnerek tudtak lenni, s jó technikai színvonalon jelentették meg a lapot. Ha volt rá költség, színes kivitelben.

Hát, igen, a terjesztés. Ez minden lapnak a gyenge pontja. Előfizetőink eltűntek, a hírlapokkal foglalkozó intézményeknek nem tétel a pár száz lap, amit felkínálunk neki, a speciálisan erre szakosodott boltok sem szívesen veszik át a felkínált anyagot. Folyóiratot, könyvet. Egy ideig felhordtuk Pestre, a Lapkerhez a folyóiratot, ám az eredmény siralmasnak bizonyult. S olykor komoly kötbért fizettünk, ha nem hoztuk el időben a remittendát. Szerencsére idővel mi is bekerültünk az NKA által támogatott körbe, vagyis azon lapok sorába, amelyeket a KELLO terjeszt, vagyis lapszámaink bekerülnek a nagyobb könyvtárak olvasói kínálatába. Ennél többet jelenleg aligha érhetünk el a rendelkezésre álló (nem álló) infrastruktúra segítségével.

Egyes lapok addig nem teszik fel az internetre a folyóiratot, amíg az új szám a „piacon” kering. Mi nem követjük ezt a példát. Szerintem ma a folyóiratot vagy a szerzőért vagy a témáért keresik az olvasók. Az egész lapszám nem érdekli őket. Ezt a szelekciót aligha tudjuk megkerülni, tehát az a pár hónap nem segít az értékesítésen, sem a hozzáféréseken. A kérdés: internet vagy nyomtatott forma – egyáltalán nincs eldöntve... Ahol jobb az anyagi helyzet, ott a nyomtatott és az internetes forma egyaránt megvan. Nálunk egyelőre a pdf-es formában olvasható a lap, letölthető, nyomtatható ingyen.

S igen, elérkeztünk a kérdéshez: milyen legyen a profil? A lap profilja? Mit preferáljon és mit nem? Annak idején mélységesen egyetértettünk Pék Pállal: a Pannon Tükör kulturális folyóirat, vagyis vegyes profilú periodika. Ebben helyet kap az irodalom mellett – még azt sem mondom, dominanciája mellett – a képzőművészet, a színház, a fotó, alkalmasint a film, a helytörténet és történelem. Sajnos, nem engedhetjük meg magunknak sem a műfaji, sem az irányzatosság luxusát. Nem erre kaptunk felhatalmazást – sokkal inkább arra, hogy a lehető legszélesebb spektrumban szolgáljuk az itt lévő értékteremtő tevékenységet. Bár milyen művészeti ágról is van szó. S 2003 óta ennek az elgondolásnak a jegyében születtek lapszámaink. Volt, amikor az irodalom, máskor a helytörténet, valamilyen évfordulóhoz kapcsolódva adta a lap súlypontját, más alkalommal a képzőművészet kapott nagyobb hangsúlyt. Részemről nem vagyok híve a különszámoknak – bár, ha erre külön pénz adatik, akkor meggondolandó – nos, az a véleményem, a folyóirat – az folyjék, ne álljon, mindig legyen friss, időszerű – erről is sokat lehetne beszélni, hiszen mi ritkábban megjelenvén, lassúbb

ritmusban követjük az eseményeket, de a követésről, az időszerűségről, a reflexiőről – nem mondhatunk le.

Bár annak is megvan a módja, műfajilag (portré, jegyzet, napló), hogy bizonyos „álló anyagokban” jelenítsük meg az örök időszerűséget. (Szoktam volt mondani a megjelenést sürgető szerzőknek: mi az örökkévalóságnak dolgozunk.) De engedtessek meg, hogy néhány nagyobb összeállításunkra emlékeztessék: 25 éves, 30 éves a Hevesi Sándor Színház, de volt marosvásárhelyi és Batthyány-összeállításunk, 2006-ban 56-os különszámmal jöttünk ki, készítettünk egy nagyobb József Attila összeállítást. Hasonlóan, a születési évfordulóhoz kapcsolódva, Kazinczy előtt tisztelegtünk emlékkonferenciája anyagának leközlésével, 2010-ben pedig az Utassy-búcsúztatókból állítottunk össze pályatársi emlékblokkot. Japán-összeállításunknak is sikere volt. 2014-ben pedig két különszámmal jelentkeztünk: köszöntöttük írországi munkatársunkat, a 80 éves Kabdebó Tamást, majd egy I. világháborús számot állítottunk össze. Végül 2015-ben Zrínyi Miklós emlékét, alakját idéztük fel, majd a zalaegerszegi holocaust eseményeiről készítettünk tartalmas összeállítást.

Tehát a különszámok, a nagyobb összeállítások sem hiányoznak a repertoárból.

Profilunk szerves része a szlovéniai Muravidék szellemi értékeinek integrálása a hazai szellemi életbe. Ebben vannak partnereink – Bence Lajost már említettem, de Halász Albert, Göncz László vagy Zagorec-Csuka Judit is komoly segítséget ad abban, hogy ne kerülje el figyelmünket semmi lényeges.

Szembe kellett néznünk még egy problémával: az irodalom megosztottságával. Ha megoldani nem is, enyhíteni tudtuk a feszültséget: nálunk megtalálhatók azok az írók, akik máskülönben nem kommunikálnak egymással.

Szerzői gárdánk életkorát tekintve a középmezőnyből tevődik össze, de jelentős számban közlünk fiatalokat, pályakezdőket. Ezen a téren értünk is el szerény eredményeket. Néhány általunk indított szerző ma már több könyves, ismert alkotó, akiknek budapesti kiadók adják ki köteteiket.

Ha mindennapi munkánkra gondolok, hiányzik egy pár dolog. A hivatalszerűbb működés. A megfelelőbb infrastruktúra. A raktározás gondjai is néha nyomasztóak. A feladatok időben való elvégzése, a határidők betartása. Mikor már azt hittük – nem vagyunk messze ettől, kínálkozik az idő és lehetőség, kitört a válság,

amely elsőként a kulturális szférát sújtja. Persze, álszent dolog ezen sajnálkozni, amikor tényleg roppant nehéz helyzetben van az ország – és valóban, amin csak lehet, takarékoskodni kell. Nos, mi már beleszoktunk ebbe – s a nehézségek találékonyá tesznek. S a végeredmény – ahogy eddig is, ez után is – megszületik. A lap megjelenik. A mindig következő szám. S ebben benne van mindannyiunk munkája és erőfeszítése. Az örökké fontos kapcsolatok. Levelek, e-mailek, s igen, néha egy pohár itóka valamelyik kocsmában. Ezekről nem lehet lemondani.

Persze, a jövő, az újabb kihívások – minket is foglalkoztatnak. Hogyan tovább? Merre tovább? Az Internet alaposan feladja a leckét – a folyóiratok szerkesztőinek. Maradjon – de milyen arányban, példányszámban a hagyományos papíron nyomott lap – vagy térjünk át a webes megoldásra – ahogy ezt jó néhány lap már meg is tette. Költségvetésünk egy harmada – nyomdaköltség. Ha ezt az összeget honoráriumra költenénk, a legjobb szerzőket is meg tudnánk fizetni. Viszont – a hagyományos befogadás már megszokott formája, a standokra, könyvtári polcokra kerülő lappéldány – lehet, hogy hiányozna... A terjesztés... Ki fog és mikor szállítani. És hová? Nem könnyű. Mert költséges, időigényes, szívós szervezőmunkát kíván. Ki végezze el ezt? Komoly dilemmák. Lehet, hogy vonzóbb, interaktív weboldalt kellene feltennünk a Netre, nem elég a pdf-es formátum. Persze, ez is pénz és energia. És ezt honnan varázsoljuk elő?

Sok-sok kérdést lehetne még boncolgatni, ami a munkánk során előadódik. Kitérhetnék például a könyvkiadásunkra, amely évente két-három kötetet

eredményez. Jelenleg három kiadvány vár megjelenésre, amelyet jövő évben kell prezentálnunk az NKA-nak.

A Pannon Tükör 20 éve – akár hogy is nézzük, kivételesen sikeres történet. Az összefogásról, a kölcsönös előnyök felismeréséről szól. S hogy egy vidék, hosszú évek után, elnyeri a maga kulturális arculatát. Már nem csak befogad, hanem van mit kibocsátania is. Ennek a dél-nyugat zalai, muravidéki térségnek ilyen hosszú ideig, színvonalasan működő kulturális lapja, folyóirata, műhelye nem volt. Igyekszünk képben lenni, ezért ápoljuk kapcsolatainkat a szomszédos megyék lapjaival, a szombathelyi Életünkkel, a győri Műhelylyel és Ambrooziával, a veszprémi Várucca Műhellyel, a fehérvári Várral, a tatabányai Új Forrással. És nem feledkezzünk meg a megyei laptársunkról, a Hévízről sem. S a ritkán megjelenő lendvai Muratájnak is segítünk, kéziratokat adunk, szerzőket ajánlunk. Az eddigi eredmények alapján nem tehetünk mást, megcélazzuk az újabb 10 és húsz éveket, hisz hál' Isten az alapvető munkafeltételek megvannak, van utánpótlás, tehetséges fiatalok bukkantak és bukkannak fel, szerzőként, potenciális szerkesztőként, akik a kellő időben átveszik a staféta botot. S a szerkesztés, a lapcsinálás, terjesztés, művészeti nyilvánosság elérése terén olyan perspektívák nyílnak meg előttük, aminőket a mi generációnk el sem tud képzelni. De az alapvető feladat nem változik – legalábbis őszintén remélem – a folyóirat azért van, hogy a kortárs művészeti életnek, teljesítményeknek, a mindig új és új műveknek, alkotóknak fórumot teremtsen. S a mi lapunknak, a Pannon Tükörnek sem lehet más a hivatása. Ma sem, holnap sem.

Elkészült *Az asztal megterül* című antológia, mely a Pannon Tükör 2003 óta megjelent, Péntek Imre által szerkesztett számaiból közöl verseket és prózákat. A kötetben felvonul a kortárs irodalom színe-java, Szőcs Géza költeményeitől a 17 éves lendvai Pál Péter publikációiig, Horváth Péter novelláitól Molnár Krisztina Rita mesés történetéig. A szerkesztő, Az „áttekintés” bizonyítja: a zalai folyóirat megtalálta a saját útját, mely a helyi tehetségek felkarolásától az egyetemes magyar irodalom jeles alkotóiig terjed.

